

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Vår dato	13.8.2021
Vår referanse	21/00024-57

Deres dato	14.4.2021
Deres referanse	21/2048

Saksbehandler: Benedicte Olsen Sørli

Hørings svar - endringer i arveloven mv. (begrensninger i ansvaret for arvelaterens forpliktelser mv.)

Digitaliseringsdirektoratet (Digdir) viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 14. april 2021 om endringer i arveloven mv.

Digdir fikk i tillegg 2 til tildelingsbrevet for 2020 i oppdrag å lage en plan for det videre arbeidet med livshendelsen Dødsfall og arv (DOA). Fra januar – juni 2021 er det gjennomført en innsiktsfase hvor det er intervjuet 100 etterlatte og over 50 aktører som er del av livshendelsen. I dag oppleves prosessene for de etterlatte etter et dødsfall som både tungvint, tidkrevende og følelsesmessig belastende. Det er mange manuelle og papirbasert prosesser, de er byråkratiske og mange parter er involvert. Tjenestene er heller ikke sammenhengende og det oppleves uklart for de etterlatte hva de faktisk må gjøre, og i hvilken rekkefølge. Det er derfor et stort behov for forbedringer av prosessene etter et dødsfall. Ved å forbedre, digitalisere og automatisere prosessene, vil det bli enklere og mindre belastende å gjennomføre alle oppgavene for de etterlatte.

Prosjektet «Oppgjør etter dødsfall» (OED) er et DSOP-samarbeidsprosjekt (Digital Samhandling Offentlig Privat) mellom Digitaliseringsdirektoratet, Brønnøysundregistrene, domstolene, finansnæringen, Skatteetaten, Statens kartverk og Statens vegvesen, og en sentral del av livshendelsen Dødsfall og arv. I OED er vi i ferd med å realisere en tjeneste for digitalt skifte av dødsbo. Tjenesten skal forenkle prosessen etter dødsfall for arvingene – blant annet gjennom digitalisering av analoge, kompliserte prosesser og deling av data mellom privatpersoner, offentlige og private virksomheter. Gjennom digitalisering vil det fasiliteres prosesser fra dødsbo opprettes til et bo kan gjøres opp. Dette innebærer for eksempel representasjon for arvingenes muligheter til å utøve innsynsrett i arvelaters økonomiske forhold, utstede skifteattest for privat skifte, utpeke fullmektig og muliggjøre bruk av de rettighetene som følger av skifteattest og fullmakt, digitalt.

Styrket rett til innsyn for ektefeller og samboere i perioden frem til skifteform er valgt
Digitaliseringsdirektoratet er enig i departementets vurderinger vedrørende en styrket rett til innsyn i avdødes gjeld og formuesforhold for ektefeller og samboere i perioden frem til skifteform er valgt. En slik løsning vil forsterke den forenklingen som gjøres gjennom Oppgjør

etter dødsfall, ved at domstolen ikke trenger å utstede formuesfullmakt til disse. Imidlertid ønsker Digdir å fremheve behovet for en slik implisitt formuesfullmakt ikke kun trenger å berøre ektefeller og samboere, men også barn av avdøde. Digdir vil derfor foreslå at departementet vurderer om også barn av avdøde, livsarvinger, bør ha samme implisitte formuesfullmakt.

Videre er det etter vårt syn ikke nødvendig å begrense ektefelle og samboers rett til innsyn, til de første 60 dagene etter arvelaterens død. Selv om det i de fleste tilfeller er normalt inntil 60 dager mellom dødsfallet og begjæring om utstedelse av skifteattest, vil det i noen tilfeller kunne være nødvendig med et lengre tidsrom, og dermed behov for innsyn i et utvidet tidsrom. En begrensning på 60 dager vil medføre merarbeid ved etablering av en digital tjeneste som skal sørge for at en autorisert ektefelle eller samboer, får tilgang og innsyn i avdødes gjeld og formuesforhold. Dette ved at funksjonalitet for begrensning av innsynsretten til 60 dager må utvikles og implementeres, i motsetning til at ektefelle og samboer alltid har denne retten i kraft av sin relasjon til avdøde. Videre stiller vi spørsmål ved om ektefelle og samboer må be om å få utstedt formuesfullmakt dersom de 60 dagene er overskredet for å kunne utøve sin innsynsrett. Dette vil i tilfelle medføre ytterligere behov for utvikling av funksjonalitet for å ivareta dette.

Digitaliseringsdirektoratet samarbeider som nevnt med flere offentlige og private virksomheter i Oppgjør etter dødsfall. Det er gjennom dette arbeidet vist at arvingene har behov for informasjon fra andre enn skattemyndigheter og selskaper, foretak eller andre institusjoner som driver finansieringsvirksomhet eller forsikringsvirksomhet, eller har midler til forvaltning og inndrivning. Blant annet legger vi til rette for at arvingene skal kunne utøve sin rett til innsyn i avdødes tinglyste eiendommer og registrerte kjøretøy. Dette er opplysninger som er en del av avdødes formues- og gjeldsforhold. Etter vår oppfatning avgrenser forslaget til hjemmel ektefelle og samboers implisitte formuesfullmakt, slik at denne hjemmelen ikke kan benyttes for å utlevere blant annet ovennevnt informasjon til avdødes autoriserte ektefelle og samboer. En slik avgrensning i ektefelle og samboers innsynsrett vil kunne begrense digitaliseringsmulighetene og det kan stilles spørsmål ved hvordan ektefelle og samboer må dokumentere og autorisere sin relasjon til avdøde, for å få innsyn i de nevnte opplysningene, hvor det i dag normalt kreves formuesfullmakt. Digitaliseringsdirektoratet vil derfor foreslå at disse begrensningene tas ut av hjemmelen, og at det heller fremkommer at ektefelle og samboer kan kreve innsyn i arvelaters formues- og gjeldsforhold, herunder opplysninger om fastsetting av skatt. På denne måten er den harmonisert med § 92 for øvrig, i rekkevidde og forståelse. Dette slik at også den foreslåtte begrensningen i ektefelle og samboers rett til innsyn i transaksjonshistorikk fjernes, og ektefelle og samboer har samme rettigheter til innsyn i kraft av sin autoriserte relasjon til avdøde som arvinger med formuesfullmakt.

Det fremkommer av høringsnotatet at «... *Departementet foreslår at retten til innsyn skal gjelde for den som var ektefelle eller samboer ved dødsfallstidspunktet, og uten at det er behov for å undersøke ytterligere arverettslige eller relasjonelle forhold*».

Digitaliseringsdirektoratet ønsker å peke på at det kan være en rekke problemstillinger knyttet til å vurdere hvem som er avdødes samboer, og hvordan denne informasjonen skal verifiseres og personen autoriseres som samboer. En forutsetning for digitale tjenester som digitalt skifte av dødsbo, hvor man raskt vil kunne få tilgang til taushetsbelagt informasjon og personopplysninger, er at man har sikker og pålitelig informasjon om hvem som har rett til å se hva. Dette slik at man kan sikre at det kun er riktige personer, med riktige rettigheter, som

får tilgang til denne informasjonen. Det vil etter Digitaliseringsdirektoratets oppfatning være nødvendig at det eksisterer en kilde til informasjonen om hvem som er samboer, med ansvar for opplysningens riktighet, før det kan avgjøres at en person er avdødes samboer og dermed faller inn under bestemmelsen og har slik rett til innsyn som foreslått.

Frarådingsplikt ved privat skifte

Hvorvidt det bør innføres en bestemmelse om frarådingsplikt, deler Digitaliseringsdirektoratet departementets tvil. Det fremstår som usikkert i hvor stor grad denne frarådingsplikten vil innebære noe realitet, all den tid domstolene sjeldent har tilstrekkelig oversikt over arvelaterens formuesforhold eller vet i hvor stor grad arvingene har skaffet seg oversikt og hvordan de vurderer arvelaterens økonomiske stilling.

Digitaliseringsdirektoratet er imidlertid positiv til at dersom det skal inntas en slik frarådingsplikt, bør det først søkes å få kunnskap om hvorvidt har skaffet seg tilstrekkelig oversikt over boet. Den mulige løsningen departementet peker på, hvor det inntas egne punkter i erklæringen om privat skifte der arvingene kan erklære om de har gjort seg kjent med omfanget av arvelaterens eiendeler og gjeld, samt om boets eiendeler overstiger gjelden anses som en god løsning. Denne sammenfaller også med nevnte prosjekt, Oppgjør etter dødsfall, hvor formålet er å gi arvingene en enkel måte å skaffe seg oversikt over arvelaters økonomiske situasjon. En slik erklæring som foreslås, hvor arvingene skal stilles konkrete spørsmål knyttet til arvelaters økonomiske stilling, vil kunne implementeres i denne løsningen.

Imidlertid understrekes det at før man inntar en mulig fraråding i et digitalt skjema eller en digital tjeneste for skifte av dødsbo, vil det være et sterkt behov å vurdere nærmere og bestemme hvor ansvaret for frarådingsplikten påhviler og hvordan den skal utføres. Dette særskilt om selve frarådingen ikke lengre kommer i etterkant av innsendt erklæring om privat skifte og behandling i aktuell tingrett, men skal skje i sanntid i tjenesten.

Vennlig hilsen
for Digdir

Kristine Aasen
seksjonssjef

Benedicte Olsen Sørli
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ingen håndskrevne signaturer.

Mottakerliste:

Justis- og
beredskapsdepartementet

Postboks 8005 Dep

0030 Oslo

